

Jongeren in migratie aan het woord over hun vrijetijd en deelname aan het georganiseerde vrijetijdsaanbod

Lucas Pissens

Doctoraal onderzoeker

Universiteit Gent – Vakgroep Sociologie – Onderzoeksgroep CuDOS

Jessy Siongers

Post-doctoraal Onderzoeker

*Universiteit Gent – Vakgroep Sociologie – Onderzoeksgroep CuDOS
Vrije Universiteit Brussel – Vakgroep Sociologie – Onderzoeksgroep TOR*

John Lievens

Hoofddocent

Universiteit Gent – Vakgroep Sociologie – Onderzoeksgroep CuDOS

Lieve Bradt

Docent

Universiteit Gent – Vakgroep Sociaal Werk en Sociale Pedagogiek

Ilse Derluyn

Hoogleraar

*Universiteit Gent – Vakgroep Sociaal Werk en Sociale Pedagogiek –
Onderzoeksgroep CESSMIR*

ABSTRACTS

Waar eerdere studies reeds wezen op de rol die deelname aan het (georganiseerd) vrijetijdsaanbod kan hebben voor het welzijn en de integratie van jonge nieuwkomers, ontbreekt het in Vlaanderen vooralsnog aan meer grootschalige en representatieve gegevens over de vrijetijdsbesteding van deze groep. Het huidige artikel beantwoordt aan deze lacune door gebruik te maken van een grootschalige survey over vrijetijdsbesteding bij 1074 OKAN-leerlingen (Onthaalklassen voor Anderstalige Nieuwkomers). De resultaten tonen dat, hoewel OKAN-leerlingen wel aan sport- of culturele activiteiten doen, hun aansluiting bij het georganiseerde aanbod voor sport, cultuur en jeugd eerder beperkt is. Naast enkele drempels die we bij de algemene bevolking waarnemen (e.g. interesse- of motivatiedrempel), wijzen de resultaten ook op enkele pijnpunten uniek aan de situatie van anderstalige nieuwkomers. Vooral de (onvoldoende) taalbeheersing blijkt een belangrijke drempel naar het vrijetijdsaanbod toe. Daarnaast vormen een beperkt sociaal netwerk en eenzaamheid in de vrije tijd, evenals een gebrek aan informatie over het bestaande aanbod, een probleem voor jonge nieuwkomers. Tenslotte zien we ook dat deelname aan sportactiviteiten- en verenigingen positief gerelateerd is aan tevredenheid met vrije tijd.

Whereas previous studies have already pointed to the role that leisure participation can play in the well-being and integration of young newcomers, Flanders still lacks more large-scale and representative data on the leisure activities of this group. The current article addresses this gap by using a large-scale survey on leisure activities, conducted among 1074 pupils in reception classes for foreign-speaking newcomers (called OKAN classes). The results show that, although OKAN-pupils do participate in sports and cultural activities, their affiliation with sport, culture and youth associations and the organised offer is rather limited. In addition to thresholds that we observe among the general population (e.g., lack of interest or motivation), the results also point to some pain points unique to the situation of foreign-speaking newcomers. Especially the (insufficient) language proficiency appears to be an important barrier for participation in organised leisure activities. In addition, a limited social network and loneliness in leisure time, as well as a lack of information about the existing offer, pose a problem for young newcomers. Finally, we also see that participation in sports activities and associations is positively related to leisure satisfaction.

*“De grenzen van mijn taal zijn de grenzen van mijn wereld.”
(Ludwig Wittgenstein)*

1. INLEIDING

Migratie is een ingrijpend en stressvol proces dat tevens nefaste gevolgen kan hebben voor de gezondheid en het welzijn van nieuwkomers (Beiser & Hou, 2006; Crooks, Hynie, Killian, Giesbrecht & Castleden, 2011). Niet alleen het (al dan niet vrijwillig) verlaten van het thuisland of het migratietraject zelf, maar ook het aanpassingsproces in een nieuwe samenleving brengen vaak heel wat uitdagingen en stress met zich mee. Voor jonge nieuwkomers is dit niet anders. Onderzoeken over de dagelijkse leefwereld van minderjarige vluchtelingen en migranten tonen aan dat deze vaak gekenmerkt wordt door veel verantwoordelijkheden en uitdagingen (o.a. meer familiale/huishoudelijke verantwoordelijkheden, leren van een nieuwe taal,...), waarbij vrijetijdsbesteding vaak niet als een prioriteit wordt beschouwd en grotendeels naar de achtergrond wordt geschoven (Candappa & Igbini, 2003; De Clerck, Piquera, Bruyne, Philips & Truys, 2014). Artikel 31 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK), aangaande het recht op vrije tijd en de vrijwillige deelname aan recreatieve, culturele en artistieke activiteiten blijkt bij jonge nieuwkomers moeilijk realiseerbaar.

Dit staat lijnrecht op de wetenschappelijke literatuur die aantoonde dat vrijetijdsbesteding een positieve invloed kan hebben op het welzijn, de integratie en de inclusie van (jonge) nieuwkomers (Iwasaki, 2001; Kim, 2012; Quirke, 2015). Gezien de voordelen en kansen die vrijetijdsparticipatie kan bieden voor het welzijn en de inclusie van jonge nieuwkomers, is het dan ook belangrijk om een goed begrip te hebben van hoe deze jongeren hun vrije tijd invullen, en zicht te krijgen op de drempels en hindernissen die zij ondervinden in hun vrijetijdsbesteding.

Hoewel er in Vlaanderen reeds (kwalitatief) onderzoek verricht is over dit onderwerp, ontbreekt het aan meer grootschalige en representatieve studies over de vrijetijdsbesteding en -participatie van jonge migranten in Vlaanderen. Deze bijdrage wil aan deze onderzoekselement tegemoetkomen en in lijn met artikel 12 van het IVRK jonge nieuwkomers zelf aan het woord laten over hun ervaringen en verwachtingen op het vlak van de vrijetijdsinvulling. Een grootschalige bevraging bij leerlingen in het OKAN-onderwijs (Onthaalklassen voor Anderstalige Nieuwkomers) vormt de basis¹. Concreet spitst deze bijdrage zich toe op hoe jonge nieuwkomers in Vlaanderen hun vrije tijd invullen, en in het bijzonder in welke mate zij participeren aan het georganiseerde aanbod van sport, cultuur en jeugd. Aansluitend gaan we na welke drempels de jongeren ervaren in het vrijetijdsaanbod en de noden die ze signaleren op het vlak van vrijetijd. Tenslotte gaan we na in welke mate deze jongeren tevreden zijn over hun vrijetijd en onderzoeken we of deelname aan het aanbod voor sport, cultuur en jeugd een invloed heeft op deze tevredenheid.

Alvorens we ingaan op de onderzoeksresultaten, zoomen we op basis van de beschikbare wetenschappelijke literatuur in de volgende paragrafen in op het belang van vrijetijdsbesteding voor nieuwkomers en de toegankelijkheid van het vrijetijdsaanbod voor migranten en in het bijzonder jonge nieuwkomers.

1.1. DE BETEKENIS VAN VRIJETIJDSBESTEDING VOOR (JONGE) NIEUWKOMERS

Artikel 31 van het IVRK wijst expliciet op het recht op vrije tijd en het recht op vrijwillige deelname aan recreatieve en culturele of artistieke activiteiten. In het bijzonder voor kinderen en jongeren met een migratieachtergrond vormt de realisatie van dit recht een belangrijk aandachtspunt. Onderzoek wijst uit dat een actieve invulling van de vrije tijd op verschillende vlakken een positieve impact kan uitoefenen op het leven van nieuwkomers. Zo is het deelnemen aan (fysieke) recreatie bevorderend voor zowel de fysieke als mentale gezondheid (Iwasaki, 2001; Kim, 2012; Quirke, 2015). De gevoelens van ontspanning, plezier en vrijheid die met een zinvolle en constructieve vrijetijdsbesteding gepaard gaan, kunnen voor nieuwkomers een manier van "stress management" zijn, een manier om de dagelijkse uitdagingen en zorgen als nieuwkomer even los te laten. Dit blijkt ook uit recent onderzoek van Block en Gibs (2017), waar diepte-interviews met jongeren met een vluchtelingenachtergrond in Australië wezen op de wijze waarop participatie aan sportprogramma's een middel kan zijn om de mentale gezondheid en welzijn van deze jongeren te verbeteren. De jongeren die deelnamen aan deze sportprogramma's toonden een positiever zelfbeeld, een verhoogd zelfvertrouwen, en sterkere leiderschapsvaardigheden ten gevolge van hun deelname aan deze programma's. Het gevoel dat men iets verwezenlijkt heeft en de kans die geboden wordt om succes te ervaren werd als een belangrijk aspect van sportparticipatie gezien door de geïnterviewden. De jongeren leerden er tevens waarden en vaardigheden die in hun persoonlijke leven en andere levensdomeinen (bv. schoolse context) toepasbaar zijn, zoals hard werken, doorzettingsvermogen en leren omgaan met teleurstelling of falen. Yu en Berryman (1996) vonden met hun surveyonderzoek bij jonge Chinese nieuwkomers

in New York eveneens een positief verband tussen vrijetijdsparticipatie en zelfvertrouwen.

Daarnaast kan de deelname aan vrijetijdsactiviteiten een manier zijn om meer informele of spontane interacties te hebben met mensen van buiten de eigen etnische gemeenschap, en om een sociaal netwerk uit te bouwen en kennis te maken met de cultuur van de nieuwe samenleving (Kim, 2012; Rubee & Shaw, 1991; Stack & Iwasaki, 2009; Yu & Berryman, 1996). Op deze manier komen nieuwkomers ook op een meer speelse of ongedwongen manier in aanraking met de voertaal van het nieuwe land, wat ook de taalverwerving ten goede komt (Doherty & Taylor, 2007). Anderzijds kunnen recreatieve activiteiten een manier zijn om banden te versterken met leden van de eigen etnisch-culturele gemeenschap en het uitbouwen van een ondersteuningsnetwerk. Zo concludeerden Stack en Iwasaki (2009) uit een reeks diepte-interviews met Afghaanse vluchtelingen in Canada dat vrijetijdsbesteding bij deze nieuwkomers enerzijds in het teken stond van socialiseren met familie en vrienden uit de Afghaanse gemeenschap, maar anderzijds dat deelname aan het vrijetijdsaanbod ook een manier was om contacten buiten de eigen etnische groep te leggen en de Canadese cultuur beter te leren kennen.

Tenslotte kan vrijetijdsbesteding voor nieuwkomers een manier zijn om de eigen etnische cultuur te behouden en de "acculturatiestress" (de stress die kan voortvloeien uit het aanpassingsproces als migrant in een nieuwe samenleving) te kanaliseren (Stodolska, 2015; Stodolska & Alexandris, 2004). Voor mensen die nieuw zijn in een vreemd land kunnen vrijetijdsactiviteiten een manier zijn om een gevoel van herkenbaarheid te ervaren en contact met de cultuur en levensstijl van het land van herkomst te behouden (bv. traditionele muziek en dans, etnische lokale keuken, sporten van land van herkomst). Zo kunnen vrijetijdsactiviteiten voor migranten ook een houvast bieden tijdens het aanpassingsproces in een nieuwe wereld.

1.2. TOEGANKELIJKHEID EN PARTICIPATIEDREMPELS NAAR HET VRIJETIJDSAAANBOD

Ondanks de verscheidene opportuniteiten die vrijetijdsbesteding voor jonge nieuwkomers kan bieden, wijzen onderzoekers er op dat zij minder deelnemen aan het vrijetijdsaanbod dan hun leeftijdsgenoten zonder migratieachtergrond (Vescio, Taylor & Toohey, 1999). Uit het actie-onderzoek van de Clerck *et al.* (2014) over 16- tot 18-jarige anderstalige nieuwkomers (van buiten de EU) bleek dat het bestaande vrijetijdsaanbod niet altijd toegankelijk is voor anderstalige nieuwkomers, en dat een groot deel van deze nieuwkomers hun sport of hobby dan ook opgeeft bij aankomst in België.

De redenen voor deze lagere participatie van nieuwkomers aan het vrijetijdsaanbod zijn divers. Hoewel sommige participatiedrempels gelijklopen met deze bij de lokale populatie (bv. gebrek aan tijd of interesse), wijzen meerdere studies op barrières die uniek zijn aan de ervaringen van anderstalige nieuwkomers. Rublee en Shaw stelden reeds in 1991 dat de taaldrempel een belangrijk struikelblok kan zijn voor deelname aan het vrijetijdsaanbod voor deze doelgroep (Rublee & Shaw, 1991). Meer recent stelden ook Taylor en Doherty (2005) via focusgroepen met nieuwkomers die taal-

¹ Dit onderzoek werd uitgevoerd in opdracht van het Departement Cultuur, Jeugd en Media van de Vlaamse Overheid.

badklassen volgen vast dat zij taal- en communicatiemoelijkheden als een belangrijk obstakel om bij een sportclub te gaan, aangeven. De beschikbare informatie is vaak te hoogdrempelig voor anderstalige nieuwkomers, onder meer omdat het taalniveau te hoog is, de informatie te versnipperd of complex, of omwille van het feit dat nieuwkomers minder gebruik maken van traditionele informatiekanaalen zoals brochures of websites (De Clerk *et al.*, 2014; Yu & Berryman, 1996). Ook het sociaal isolement waarin sommige anderstalige migranten zich bevinden kan een reden voor non-participatie zijn. Zo gaven in de studie van Stack en Iwasaki (2009) verschillende Afghaanse vluchtelingen aan dat het verliezen van een sociaal netwerk in het land van herkomst, en het gebrek daaraan in het nieuwe land, de stap naar het vrijetijdsaanbod voor hen bemoeilijkte.

Voor jongeren uit niet-Westerse culturen kan daarnaast, het gebrek aan vertrouwde met bepaalde activiteiten of het ontbreken van een aanbod afgestemd op hun culturele achtergrond meespelen. Andere beperkingen op de vrijetijdbesteding die in de literatuur terugkomen, zijn discriminatie en het zich niet welkom voelen als anderstalige nieuwkomer, traditionele culturele voorschriften en gendernormen, en ouderlijk attitudes en prioriteiten omtrent vrijetijdsbesteding (Stack & Iwasaki, 2009; Stodolska, 2015; Taylor & Doherty, 2005). Tenslotte kunnen meer praktische aspecten zoals de financiële kost, bereikbaarheid, mobiliteit, tijdstekort, e.d. eveneens de vrijetijdsparticipatie belemmeren.

In onze survey bij jongeren in het OKAN-onderwijs legden we de verscheidene drempels voor die uit eerder onderzoek bij minderheidsgroepen en jonge nieuwkomers naar voor komen. Dit moet toelaten een omvattende kijk te krijgen op de behoeften en noden van jonge nieuwkomers op het vlak van vrije tijd. In lijn met het onderwerp van dit themanummer, wordt er in dit onderzoek dan ook nagegaan welke belemmeringen er bestaan voor jonge nieuwkomers en hun recht tot participatie aan het vrijetijdsgebeuren.

2. METHODE

Het onderzoek vond plaats in dertig OKAN-scholen, welke op basis van een gestratificeerde toevalsteekproef geselecteerd werden uit een totaal van 78 OKAN-scholen^{2,3}. We stratificeerden op twee kenmerken: de verstedelijkingsgraad van de gemeente waar de school gevestigd is (grootstad, centrumstad, buitenstedelijk gebied) en de nabijheid van een opvangcentrum voor asielaanvragers in de buurt van de school (onderscheid tussen scholen die op ofwel meer ofwel minder dan 10 kilometer van een opvangcentrum gevestigd zijn⁴). Binnen deze scholen werden alle OKAN-leerlingen bevraagd.

Voor het bevragen van de OKAN-leerlingen werd gebruik gemaakt van een digitale vragenlijst, die via tablets werd afgenomen tijdens schoolbezoeken. De vragenlijst

was beschikbaar in veertien talen⁵, waardoor een grote meerderheid van de respondenten de vragen kon beantwoorden in een taal die ze voldoende machtig waren. Voor de ongeletterde of minder geletterde leerlingen was er voor een beperkt aantal talen (Arabisch, Pashto en Somalisch) ook een versie van de vragenlijst met audio-ondersteuning beschikbaar. Vanwege de lengte van de vragen en de complexiteit van bepaalde vragen verliep het gebruik van deze audio-vragenlijst echter vaak moeizaam en leverde dit niet altijd bruikbare gegevens op. Daarnaast was er ondersteuning in de klas door de onderzoeker, een of meerdere leerkrachten en vaak ook een extra meertalige medewerker. Leerlingen mochten elkaar ook helpen bij het verduidelijken en/of vertalen van vragen.

In totaal vulden 1222 OKAN-leerlingen de vragenlijst in. Bij leerlingen die de vragenlijst niet in hun eigen taal ter beschikking hadden, werd zoveel mogelijk opgevolgd tot waar in de vragenlijst ze de vragen effectief begrepen⁶. Een controle op betrouwbaarheid en de mate waarin de leerling de vragenlijst begrepen had, resulteerde in een selectie van 1074 effectief bruikbare vragenlijsten⁷.

De gerealiseerde steekproef bestaat uit respectievelijk 56,1% jongens en 43,9% meisjes. De gemiddelde leeftijd bedraagt 14,57 jaar (met standaardafwijking = 1,85). Ruim vier vijfde (82,1%) van de respondenten woont samen met één of beide ouders, 17,9% woont zonder ouders. De grote meerderheid (91,2%) woont in een huis of appartement, 7,2% woont in een asielcentrum en 1,6% geeft aan ergens anders te wonen. Inzake de landen van herkomst zien we dat de tien meest voorkomende geboortelanden Syrië (10,8%), Afghanistan (9%), Roemenië (7,4%), Bulgarije (5,1%), Somalië (5,1%), Irak (4,9%), Spanje (3,7%), Marokko (2,8%), Turkije (2,8%) en Ghana (2,8%) zijn.

De vragenlijst werd deels gebaseerd op de inzichten uit de literatuur omtrent vrijetijdsbesteding van minderheidsgroepen, maar werd tevens en in belangrijke mate aangevuld op basis van een reeks exploratieve focusgroepen met 55 OKAN-leerlingen over hun vrije tijd, die in dit onderzoek voorafgingen aan de kwantitatieve bevraging. In de vragenlijst peilden we uitgebreid naar de vrijetijdsbesteding van jonge nieuwkomers in de maand voorafgaand aan de survey, waarbij zowel aandacht werd besteed aan niet georganiseerde en meer informele vormen van vrijetijdsbesteding als aan de deelname aan het georganiseerde aanbod. Daarnaast polsten we onder meer naar de mate waarin ze tevreden waren over hun vrijetijdsbesteding, de drempels die ze ervaarden om deel te nemen aan vrijetijdsactiviteiten en de noden en behoeften die ze hadden op het vlak van vrijetijdsbesteding en -aanbod. In deze bijdrage zullen we ons in hoofdzaak richten op de deelname aan het georganiseerd aanbod en de drempels en noden die jongeren op dit vlak ervaren.

² Meer informatie over dit onderzoek en de gehanteerde methode is te vinden in het eindrapport: http://sociaalcultureel.be/jeugd/onderzoek/vrijetijd-jongeren-in-migratie_eindrapport.pdf.

³ Voor deze bevraging werd gebruik gemaakt van een passief informed consent van de ouders. De methodiek van de bevraging werd voorgelegd aan en goedgekeurd door de ethische commissie van de Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen aan de Universiteit Gent.

⁴ Dit onderscheid werd gebaseerd op gegevens uit februari 2018

⁵ De vragenlijst was beschikbaar in volgende talen: Nederlands, Frans, Engels, Arabisch, Pashto, Dari, Somalisch, Spaans, Portugees, Roemeens, Pools, Bulgaars, Turks en Italiaans.

⁶ De vragen aan het begin van de vragenlijst waren eenvoudiger om in te vullen.

⁷ Zij vulden minstens al de vragen over hun vrijetijdsbesteding betrouwbaar in. 952 leerlingen vulden de vragenlijst volledig in.

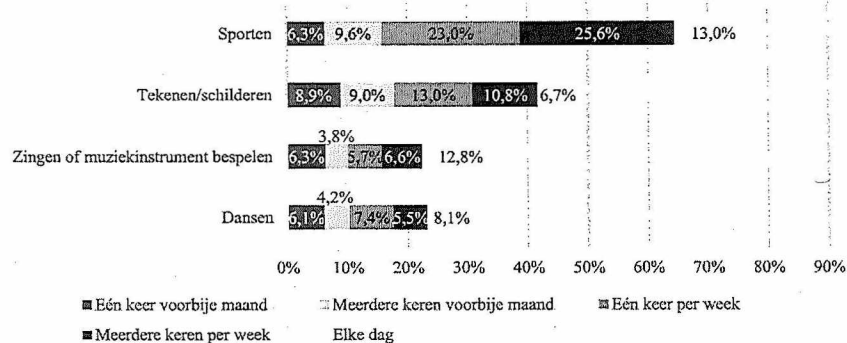

3. RESULTATEN

3.1. VRIJETIJDSACTIVITEITEN EN DEELNAME AAN HET VRIJETIJDSAANBOD

In deze bijdrage richten we ons op een selectie van vrijetijdsactiviteiten waarvoor er tevens een georganiseerd aanbod bestaat: sporten, culturele activiteiten en jeugdwerk. Figuur 1 biedt een algemeen overzicht van de vrijetijdsactiviteiten van OKAN-leerlingen op het vlak van sport, cultuur en jeugdwerk⁸, al dan niet in georganiseerd verband, tijdens de maand voorafgaand aan de bevraging. Vooral sport blijkt een populaire vrijetijdsbesteding bij de jonge nieuwkomers. Het merendeel (61,6%) van deze jongeren sport minstens één keer per week, 13% beoefent zelfs op dagelijkse basis een sport. Qua culturele activiteiten wordt tekenen en schilderen het vaakst gedaan: iets minder dan de helft (48,5%) van de respondenten stelt in de voorbije maand minstens één keer getekend of geschilderd te hebben, met 30,5% die dit minstens één keer per week doet. Verder geeft 21% aan minstens één keer per week te dansen, terwijl 25,1% minstens wekelijks zingt of een muziekinstrument speelt.

Figuur 1: Vrijetijdsactiviteiten (sport en cultuur) in voorbije maand: frequentieverdelingen (in %, n = 1074)

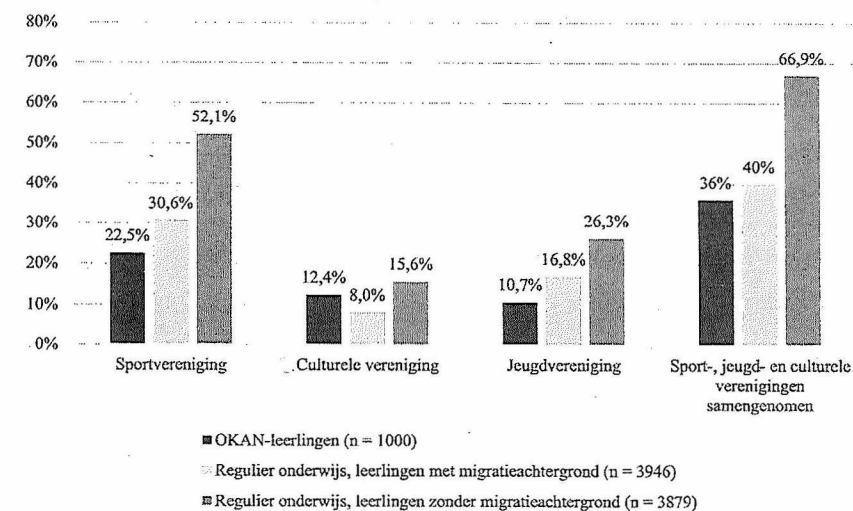
Dit artikel beoogt niet enkel te achterhalen welke activiteiten jonge nieuwkomers beoefenen in hun vrije tijd, maar ook in hoeverre deze jongeren effectief aansluiting vinden bij het georganiseerd vrijetijdsaanbod. In figuur 2 vinden we de cijfers voor de deelname (wat niet noodzakelijk lidmaatschap impliceert) aan sport-, jeugd- en culturele verenigingen⁹ van de OKAN-leerlingen. Ter vergelijking worden ook cijfers voor jongeren in het regulier onderwijs weergegeven, op basis van data uit de JOP-

⁸ Met 'jeugdbeweging' bedoelen we hier niet alleen de 'klassieke' jeugdbewegingen, zoals Scouts en Chiro maar, ook organisaties als Jeugdhuis, Meisjeshuis, Planeet Gent e.d. (bij dit item werden in de vragenlijst ter illustratie ook enkele voorbeelden van jeugdverenigingen gegeven).

⁹ Leerlingen die aangaven dat ze de voorbije maand hadden gesport, kregen de vraag voorgelegd of ze dit in een club of vereniging deden. Leerlingen die aangaven de voorgaande maand getekend/geschilderd, gedanst, gezongen of een muziekinstrument gespeeld te hebben, werd gevraagd in welke context ze dit deden. Leerlingen die aangaven dat ze dit deden in een teken-, dans- of muziekschool of in een andere vereniging werden beschouwd deelgenomen te hebben aan een culturele vereniging. Omdat het begrip 'jeugdverenigingen' vaak niet gekend is en het tevens een moeilijk woord vormt voor heel wat jongeren in de doelgroep werd aan de jongeren gevraagd of ze de in de laatste maand naar een "club voor jongeren (bv. Scouts, Chiro, Meisjeshuis, Jeugdhuis)" gegaan waren.

schoolmonitor 2 (Bradt, Pleyzier, Put *et al.*, 2018)¹⁰. Om deze vergelijking nog verder te nuanceren, wordt een bijkomend onderscheid gemaakt tussen leerlingen in het regulier onderwijs met en zonder migratieachtergrond¹¹.

Figuur 2: Participatie aan het georganiseerd vrijetijdsaanbod voor sport, cultuur en jeugdwerk: vergelijking OKAN-leerlingen en leerlingen regulier onderwijs met en zonder migratieachtergrond

Ruim een vijfde (22,5%) van de OKAN-leerlingen geeft aan in de voorbije maand naar een sportclub- of vereniging geweest te zijn. De deelname aan culturele verenigingen¹² (12,4%) en jeugdverenigingen (10,7%) ligt beduidend lager bij de OKAN-leerlingen.

Ook bij leerlingen in het regulier onderwijs, zijn sportverenigingen het meest populair. Daarnaast is er een uitgesproken verschil in participatie tussen OKAN-leerlingen en leerlingen in het regulier onderwijs, waarbij deze laatste groep in veel sterkere mate deelneemt aan het georganiseerde vrijetijdsaanbod dan OKAN-leerlingen. Vooral voor sport- en jeugdverenigingen is er een aanzienlijk verschil tussen beide groepen. Het verschil tussen OKAN-leerlingen en hun leeftijdsgenoten in het regulier onderwijs mét een migratieachtergrond is daarbij steeds kleiner dan het verschil tus-

¹⁰ De JOP-schoolmonitor 2 betreft een grootschalige survey afgenomen in 80 secundaire scholen in 2018, waaronder 59 scholen in een grootstad (Brussel, Antwerpen of Gent). De oversampling van scholen in grootstedelijke context laat toe aparte analyses uit te voeren voor jongeren van Belgische en van buitenlandse herkomst. Het gegeven dat de schoolmonitor geen representatieve steekproef van leerlingen in het Vlaams secundair onderwijs betreft maar gebaseerd is op een oversampling van scholen in grootsteden maakt de dataset ook meer vergelijkbaar met de OKAN-dataset. OKAN-scholen zijn immers ook meer gevestigd in steden en grootsteden.

¹¹ Wanneer we spreken over leerlingen in het regulier onderwijs met 'een migratieachtergrond' of 'van buitenlandse origine', bedoelen we in dit artikel steeds jongeren waarvan minstens één ouder afkomstig is uit een ander land dan België. Wanneer we spreken van leerlingen zonder migratieachtergrond, bedoelen we leerlingen waarvan beide ouders afkomstig zijn uit België.

¹² Met 'culturele verenigingen' wordt hier verwezen naar dansscholen en teken- en muziekcabines en andere verenigingen waar culturele activiteiten beoefend kunnen worden.

sen OKAN-leerlingen en leerlingen in het regulier onderwijs die geen migratieachtergrond hebben. Zo is 52,1% van de leerlingen zonder migratieachtergrond in het regulier onderwijs lid van een sportvereniging, gevolgd door 30,6% van de leerlingen regulier onderwijs van buitenlandse origine en 22,5% van de OKAN-leerlingen. Voor jeugdverenigingen zien we een gelijkaardige gradiënt. Van de leerlingen zonder en met migratieachtergrond in het regulier onderwijs is respectievelijk 26,3% en 16,8% aangesloten bij een jeugdvereniging, terwijl van de OKAN-leerlingen 10,7% deelnam aan de activiteiten van een jeugdvereniging.

Voor culturele verenigingen vinden we een enigszins ander patroon dan voor jeugd- en sportverenigingen. De participatiegraad ligt hier eveneens het hoogst bij jongeren van Belgische herkomst, maar OKAN-leerlingen doen het beter dan leerlingen van buitenlandse herkomst in het regulier onderwijs: van de leerlingen van Belgische herkomst in het regulier onderwijs gaat 15,6% naar een vereniging voor kunstbeoefening of culturele activiteiten, gevolgd door 12,4% van de OKAN-leerlingen, van de leerlingen van buitenlandse herkomst in het regulier onderwijs participeert slechts 8% in een culturele vereniging.

Als we kijken naar het globale aandeel OKAN-leerlingen dat aansluiting vindt bij een vrijetijdsvereniging, constateren we dat 36% in de voorbije maand naar een sport-, cultuur- en/of jeugdvereniging ging. Dit participatiecijfer ligt lager dan hun leeftijdsgenoten in het regulier onderwijs, zeker in vergelijking met jongeren zonder migratieachtergrond. De OKAN-leerlingen leunen nauwer aan bij leerlingen van niet-Belgische origine in het regulier onderwijs. Van de leerlingen met een migratieachtergrond nam 40% deel aan een sport-, cultuur- of jeugdvereniging, bij leerlingen zonder migratieachtergrond is dit 66,9%.

Waar de cijfers tonen dat jonge nieuwkomers wel degelijk aan sport en cultuur doen in hun vrije tijd, zien we dat de deelname aan het georganiseerd aanbod relatief beperkt is wanneer vergeleken wordt met hun leeftijdsgenoten in het "regulier" onderwijs (en vooral diegenen zonder migratieachtergrond). De volgende paragrafen spitsen zich toe op de redenen achter deze lagere participatie en op de drempels die jonge nieuwkomers ervaren.

3.2. PARTICIPATIEDREMPELS

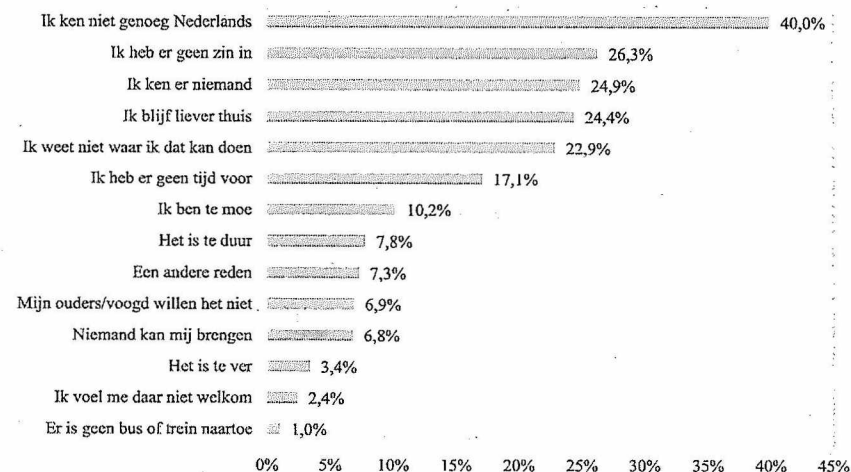
In de vragen naar drempels voor deelname werd steeds een onderscheid gemaakt tussen drempels met betrekking tot de vrijetijdsactiviteiten zelf (de reden(en) waarom een respondent geen sport- of culturele activiteiten doet) en de drempels met betrekking tot het gestructureerde vrijetijdsaanbod (de reden(en) waarom een respondent geen aansluiting vindt bij sport-, jeugd- of culturele verenigingen). De jongeren konden steeds meerdere drempels voor niet-participatie aanduiden.

3.2.1. DREMPELS INZAKE SPORT- EN CULTUURBEOEFENING

Taal vormt een belangrijke, zo niet de belangrijkste, participatiedrempel voor jonge nieuwkomers: 40% van de OKAN-leerlingen die niet sporten in hun vrije tijd, geeft aan dat ze dit niet doen omdat ze de taal nog onvoldoende machtig zijn. Daarnaast

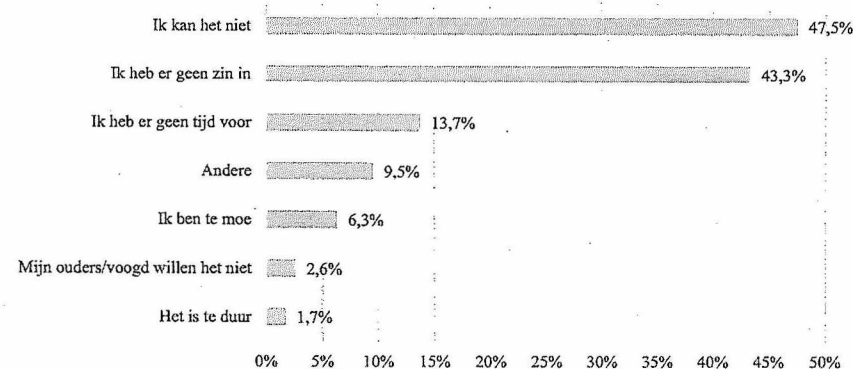
speelt ook een gebrek aan motivatie of interesse mee: 26,3% stelt geen zin te hebben om te sporten; 24,4% blijft liever thuis. Tevens stellen we bij een aanzienlijk deel sociale drempels (een kwart sport niet omdat ze niemand hebben om dit samen mee te doen), evenals een informatietekort (22,9% weet niet waar te kunnen sporten) en tijdsgebrek (17,1%) vast. Vermoeidheid en een te hoge kostprijs worden door respectievelijk 10,2% en 7,8% aangeduid.

Figuur 4: Participatiedrempels voor sporten (n = 205, meerdere antwoorden mogelijk)

Met betrekking tot de drempels voor culturele activiteiten (figuur 5), geven de respondenten het vaakst aan niet deel te nemen omdat ze er niet goed genoeg in zijn (47,5%) of er geen zin in hebben (43,3%). Ook stelt 13,7% geen tijd te hebben voor culturele activiteiten.

Figuur 5: Participatiedrempels voor culturele activiteiten (n = 940, meerdere antwoorden mogelijk)

3.2.2. DEELNAME VERENIGINGSLEVEN

Voor deelname aan sportclubs en culturele verenigingen is het belangrijk in rekening te nemen dat deze drempelvraag enkel werd voorgelegd aan jongeren die effectief sporten en culturele activiteiten doen, maar deze niet beoefenen in verenigingsverband. Drempels die door meer dan een vijfde van de respondenten werden aangegeven, worden gemarkeerd in tabel 1.

Ook voor de deelname aan het verenigingsleven vormt de taaldrempel duidelijk een belangrijk motief. Bij sportverenigingen speelt deze drempel het sterkst: 40,5% van de sporters gaat niet bij een sportclub omdat ze (zelf vinden dat ze) het Nederlands nog niet genoeg onder de knie hebben. Bij culturele verenigingen en jeugdverenigingen vormt taal niet de belangrijkste drempel, maar komt deze bij beide op de tweede plaats met respectievelijk 31% en 26%.

Daarnaast spelen ook sociale motieven een belangrijke rol. Zo stellen respectievelijk 38% van de sporters en 30% van de cultuurbeoefenaars dit niet in clubverband te doen omdat ze hun hobby liever alleen of met vrienden beoefenen. Dat vrienden een belangrijke rol spelen, blijkt ook uit het gegeven dat bij elk van de verenigingen om en bij de 20% van de respondenten aangeeft dat ze niet deelnemen aan activiteiten van een vereniging omdat ze er niemand kennen.

Ook hier wijzen de cijfers op het belang van informatiegerelateerde drempels: 21,6% gaat niet naar een sportclub en 23,1% niet naar een culturele vereniging omdat ze niet weten waar er zich een bevindt in de omgeving. Naast het gegeven dat de jongeren nog maar zeer recentelijk hun intrek namen in de gemeente, en dus mogelijk nog niet vertrouwd zijn met het lokale aanbod, kunnen ook culturele verschillen of een gebrek aan vertrouwdheid met het concept van een vereniging hier meespelen. Zo stelt 13,6% niet te weten wat een dans-, teken- of muziekschool is. Bij jeugdvereniging is dit nog meer uitgesproken: bijna een kwart (23,5%) van de OKAN-leerlingen die niet naar een jeugdvereniging gaan, geeft aan niet te weten wat een jeugdvereniging is.

Tabel 1: Participatiedrempels voor verenigingen
(percentages, meerdere antwoorden mogelijk)

	Sportclubs en -verenigingen (n=524) ^a	Culturele verenigingen (n=624) ^b	Jeugd- verenigingen (n=793)
Ik ken niet genoeg Nederlands	40,5	31,1	25,9
Ik doe het liever alleen of met vrienden	38,4	30,0	/
Ik ken er niemand	23,3	18,4	20,9
Ik weet niet waar ik dat kan doen	21,6	23,1	16,5
Ik blijf liever thuis	19,1	30	21,7
Ik heb er geen zin in	15,6	43,8	41,0
Ik heb er geen tijd voor	14,5	22,8	13,5
Ik ken dat niet	/	13,6	23,5
Het is te ver	9,9	6,6	4,0

Tabel 1: Participatiedrempels voor verenigingen
(percentages, meerdere antwoorden mogelijk) (vervolg)

	Sportclubs en -verenigingen (n=524) ^a	Culturele verenigingen (n=624) ^b	Jeugd- verenigingen (n=793)
Het is te duur	8,6	6,7	3,0
Ik voel me niet welkom daar	6,1	4,5	4,7
Ik ben te moe	5,9	6,4	5
Niemand kan mij brengen	5,3	6,9	4,5
Er is geen bus of trein naartoe	3,4	1,1	1,3
Mijn ouders/voogd willen het niet	2,5	4,5	3,9
Ik wil niet samen douchen	7,6	/	/
Ik heb niet de juiste kledij	6,5	/	/
Een andere reden	8	9,9	4,2

- a. Enkel jongeren die sporten maar geen lid zijn van een sportclub of -vereniging kregen deze vraag voorgelegd
b. Enkel jongeren die culturele activiteiten doen maar geen lid zijn van een culturele vereniging kregen deze vraag voorgelegd

Anders dan bij sportverenigingen, vormen bij culturele verenigingen en jeugdverenigingen een gebrek aan interesse en motivatie de meest prominente barrières onder de jonge nieuwkomers. Zo stelt 43,8% van de OKAN-leerlingen die een activiteit in de culturele sfeer beoefenen maar niet in verenigingsverband, hier gewoon geen zin in te hebben. Ook bij jeugdverenigingen is dit de meest voorkomende drempel (41% heeft geen zin om naar een jeugdvereniging te gaan). Tevens blijft respectievelijk 30% en 21,7% liever thuis dan naar een dans-, teken- of muziekschool en jeugdvereniging te gaan.

Praktische belemmeringen spelen in veel mindere mate mee. Voor culturele verenigingen geeft 23% van de cultuurbeoefenaars aan dat ze hun culturele hobby niet in een vereniging beoefenen omwille van tijdsgebrek. Voor de twee andere soorten verenigingen vormt tijd slechts een drempel voor om en bij de 14%. Andere praktische drempels zoals kostprijs of de locatie worden telkens door minder dan een tiende van de respondenten aangeduid. Hierbij dienen we wel de bedenking te maken dat de kostprijs doorgaans pas relevant wordt als men interesse heeft voor de activiteit en men overweegt deel te nemen.

Over het algemeen sluiten bovenstaande bevindingen aan bij eerder onderzoek naar de ervaringen van (jonge) nieuwkomers met het vrijetijdsaanbod. Waar een deel van deze participatiedrempels overeenkomen met deze die bepalend zijn bij jongeren zonder migratieachtergrond (denk bv. aan tijdsgebrek of gebrek aan interesse) spelen er ook verschillende drempels mee die eerder eigen zijn aan de situatie van anderstalige nieuwkomers. Een van de meest prominente drempels in dat verband is de taalbarrière, maar ook het gebrek aan sociale contacten, het ontbreken van informatie over het vrijetijdsaanbod of (zoals in het geval van jeugdverenigingen) onbekendheid met bepaalde activiteiten, komen duidelijk terug in deze cijfers.

3.3. NODEN

Daarnaast geven de jongeren in het OKAN-onderwijs duidelijke noden en behoeften aan. Met elk van de voorgelegde stellingen die polsen naar behoeften op het vlak van vrijetijdsbesteding gaat een meerderheid van de respondenten akkoord. De meeste instemming is er met de stelling dat er meer plaatsen moeten komen waar men met vrienden kan samen zijn. Maar liefst drie kwart van de jonge nieuwkomers gaat hiermee akkoord.

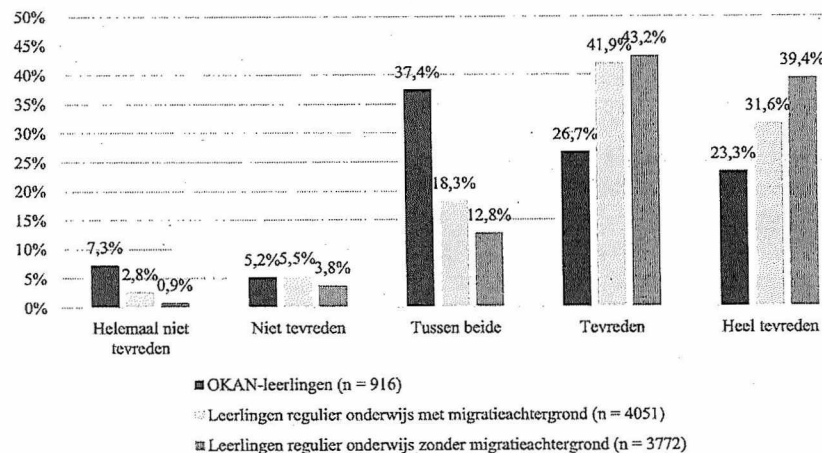
Tabel 2: Noden/behoeften omtrent vrijetijdsbesteding en -aanbod (meerdere antwoorden mogelijk)

	% dat akkoord gaat
Er moeten meer plaatsen komen waar ik met vrienden kan samen zijn	74,8%
Er moeten meer plaatsen komen waar ik mensen kan leren kennen	68,3%
Er moet meer informatie komen over wat je kan doen in je vrije tijd	63,7%
Er moeten meer plaatsen komen om te sporten	63,3%
Er moet beter vervoer zijn naar plaatsen voor de vrije tijd	58,5%

3.4. TEVREDENHEID OMTRENT DE VRIJETIJSBESTEDING

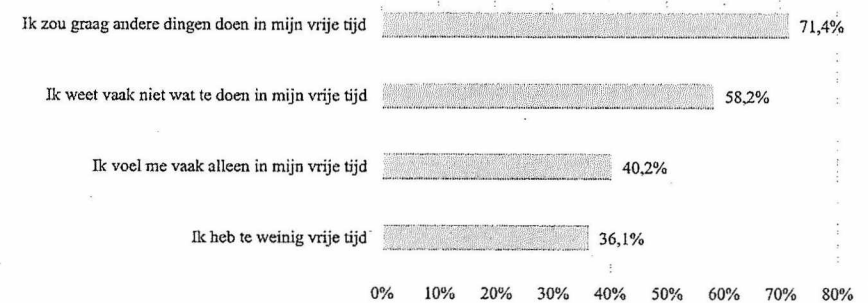
Een andere manier om na te gaan in welke mate het vrijetijdsaanbod beantwoordt aan de behoeften van jonge nieuwkomers, is door jongeren de vraag te stellen hoe tevreden ze zijn over hun vrije tijd en de vrijetijdsactiviteiten. Algemeen genomen is de helft van de OKAN-leerlingen tevreden of heel tevreden met wat hij/zij doet in de vrije tijd. De groep die aangeeft (helemaal) niet tevreden te zijn met de vrijetijdsbesteding, beperkt zich tot 12,5%. Daarnaast is opvallend dat 37,4% van deze jongeren zich hierover niet uitspreekt.

Figuur 6: Tevredenheid met vrijetijdsbesteding: vergelijking tussen OKAN-leerlingen en leerlingen met en zonder migratieachtergrond in het regulier onderwijs (data regulier onderwijs afkomstig uit JOP-schoolmonitor 2)

Vergelijken we deze cijfers met deze van jongeren uit het regulier onderwijs (data uit de JOP-schoolmonitor 2) dan tekenen zich enkele merkwaardige verschillen af. De groep die (heel) tevreden is met de activiteiten die men doet in de vrije tijd, is beduidend groter bij leerlingen in het regulier onderwijs dan bij hun leeftijdsgenoten in het OKAN-onderwijs. Van de leerlingen in het regulier onderwijs stelt 82,6% (heel) tevreden te zijn met wat ze doen in hun vrije tijd, bij diegenen met een migratieachtergrond is dit 73,5% – in beide gevallen beduidend hoger dan bij de jonge nieuwkomers. Bij de OKAN-leerlingen is er dan weer een flink groter aandeel dat noch tevreden, noch ontevreden is met de vrijetijdsbesteding. 37,4% van de nieuwkomers duidde de optie “tussen beide” aan, bij leerlingen regulier onderwijs met en zonder migratieachtergrond is dat respectievelijk 18,3% en 12,8%. Voor de groep die expliciet ontevreden is met de vrije tijd zien we een vergelijkbare gradiënt, hoewel de verschillen dan weer minder uitgesproken zijn. Onder de OKAN-leerlingen is 12,5% (helemaal) niet tevreden met wat hij/zij doet in de vrije tijd, bij hun leeftijdsgenoten in het regulier onderwijs van buitenlandse origine 8,3% en bij leerlingen regulier onderwijs zonder migratieachtergrond 4,7%.

Figuur 7: Tevredenheid met specifieke aspecten van de vrije tijd (meerdere antwoorden mogelijk) (n = 877)

Daarnaast werd er in de vragenlijst ook dieper ingegaan op de tevredenheid omtrent meer specifieke aspecten van de vrije tijd. De resultaten hiervan, weergegeven in figuur 7, leggen enkele opvallende pijnpunten bloot met betrekking tot de vrijetijdsbesteding van jonge nieuwkomers. Zo wenst 71,4% zijn vrije tijd op een andere manier in te vullen dan nu het geval is. Ook blijkt een groot deel van deze nieuwkomers zich te vervelen in de vrije tijd – 58,2% stelt namelijk vaak niet te weten wat te doen in de vrije tijd. Ter vergelijking toont data van de JOP-schoolmonitor 2 aan dat 13% van de leerlingen in de eerste graad van het regulier secundair onderwijs zich vaak verveelt tijdens hun vrije tijd¹³. Daarnaast kampt een aanzienlijk deel van de OKAN-leerlingen met gevoelens van eenzaamheid: zo’n 40% van deze nieuwkomers voelt zich vaak alleen in de vrije tijd. Tenslotte vindt zo’n 36% van de respondenten

¹³ Voor verveling wordt enkel de vergelijking met jongeren uit de eerste graad van het regulier onderwijs gemaakt, aangezien dit item enkel in de vragenlijst voor de eerstegraadsleerlingen van de JOP-schoolmonitor 2 werd opgenomen.

dat ze te weinig vrije tijd hebben (terwijl data uit de JOP-schoolmonitor 2 tonen dat zo'n 25% van leerlingen in de eerste graad secundair onderwijs akkoord gaat met de stelling "ik heb veel te weinig vrije tijd").

3.5. DEELNAME AAN HET GEORGANISEERD AANBOD EN TEVREDENHEID

Een belangrijke vervolgvraag luidt dan: kan een meer actieve invulling van de vrijetijd de tevredenheid omtrent de vrijetijdsbesteding verhogen en gevoelens van verveling en eenzaamheid in de vrijetijd tegengaan? In het laatste deel van dit artikel trachten we alvast enkele puzzelstukken te leggen. Daartoe voeren we een logistische regressieanalyse uit op deze drie indicatoren (gehercodeerd tot dummy-variabelen) waarbij we naast de inbreng van vrijetijdsindicatoren ook controleren voor twee socio-demografische kenmerken en de gezinssituatie. Op basis van voorgaand onderzoek weten we immers dat geslacht en leeftijd gerelateerd zijn aan zowel vrijetijdsbesteding als aan de ervaring en evaluatie van de vrijetijdsbesteding (Tourne & Bradt, 2018; Van der Eecken & Bradt, 2018). Daarnaast nemen we de gezinssituatie in rekening omdat verwacht kan worden dat buitenschoolse vrijetijdsbesteding er voor niet-begeleide minderjarige nieuwkomers totaal anders kan uitzien dan die van jongeren die samen met hun ouders (of een van hun ouders) naar België gemigreerd zijn. De analyses worden weergegeven in tabel 3.

Jongens hebben in vergelijking met meisjes meer kans om tevreden te zijn met hun vrije tijd en minder kans om zich te vervelen in de vrije tijd. Naarmate de leeftijd hoger is van jonge nieuwkomers neemt de kans op ontevredenheid met de vrije tijd en eenzaamheid in de vrije tijd toe. En tenslotte hebben jonge nieuwkomers die zonder een van beide ouders in België leven meer kans om ontevreden te zijn met hun vrije tijd en zich eenzaam te voelen in de vrije tijd dan jongeren die samenwonen met minstens één van hun ouders.

Tabel 3: Invloed van vrijetijdsbesteding op tevredenheid over de vrije tijd, verveling en gevoelens van eenzaamheid (logistische regressies)

Indicator	Categorie	Tevredenheid		Verveling		Eenzaamheid	
		Odds ratio ^a	Sign.	Odds ratio	Sign.	Odds ratio	Sign.
Geslacht	meisje (ref.)						
	jongen	1,638	**	0,731	*	0,764	
Leeftijd		0,878	***	1,022		1,155	***
Gezin	woont met één of beide ouders (ref.)						
	woont zonder ouders	0,586	**	1,311		1,585	*
Culturele activiteiten	beoefent geen culturele activiteit (ref.)						
	beoefent culturele activiteit(en) maar niet in clubverband	1,061		1,063		0,969	
	beoefent culturele activiteit(en) in clubverband	1,142		0,716		1,024	

Tabel 3: Invloed van vrijetijdsbesteding op tevredenheid over de vrije tijd, verveling en gevoelens van eenzaamheid (logistische regressies) (vervolg)

Indicator	Categorie	Tevredenheid		Verveling		Eenzaamheid	
		Odds ratio ^a	Sign.	Odds ratio	Sign.	Odds ratio	Sign.
Sport-activiteiten	beoefent geen sport						
	beoefent sport maar niet in clubverband	1,038		0,680	*	0,741	
	beoefent sport in clubverband	1,589	*	0,510	**	0,898	
Jeugdclub	gaat niet naar een jeugdclub (ref.)						
	gaat wel naar een jeugdclub	1,015		0,777		0,832	
Constante		4,549		1,726		0,108	

*** $p < 0,001$; ** $p < 0,01$; * $p < 0,05$

a. De odds ratio (OR) is de verhouding tussen twee odds of kansverhoudingen. De odd is de verhouding tussen de waarschijnlijkheid dat een gebeurtenis (bv. dat respondent tevreden zal zijn over zijn of haar vrijetijd) zal voorvallen en de waarschijnlijkheid dat ze niet zal voorvallen. Odds ratio's boven de één betekenen dat er een grotere waarschijnlijkheid is dat bij de desbetreffende groep een gebeurtenis wel dan niet zal voorvallen dan bij de referentiegroep.

Rekening houdend met deze drie indicatoren, is de invloed die uitgaat van vrijetijdsactiviteiten eerder beperkt. Enkel de deelname aan sportactiviteiten is positief gerelateerd aan de tevredenheid met de vrije tijd (ook wanneer we de indicatoren voor culturele activiteiten en jeugdclubs zonder deze voor sport invoeren). Jongeren die sporten in clubverband hebben meer kans om tevreden te zijn met hun vrijetijd dan jongeren die niet sporten. Het sporten buiten clubverband verhoogt deze kans op tevredenheid niet. Wat betreft het tegengaan van verveling in de vrije tijd stellen we wel vast dat zowel het sporten in clubverband als het sporten buiten clubverband positief gerelateerd is aan tevredenheid met de vrije tijd. Eenzaamheid in de vrije tijd is tenslotte aan geen enkele van de vrijetijdsindicatoren gerelateerd.

4. CONCLUSIE

In deze bijdrage wensten we zicht te krijgen op de deelname aan het gestructureerde vrijetijdsaanbod van jongeren die recent naar België immigreerden en de drempels die ze daarbij ervaren. We baseerden ons daarbij op de resultaten van een representatieve survey bij 1074 jongeren die les volgen in het OKAN-onderwijs.

Over het algemeen sluiten onze bevindingen aan bij voorgaand onderzoek waarin een lage participatiegraad aan het vrijetijdsaanbod gevonden werd bij jonge nieuwkomers. Wanneer we kijken naar de manier waarop OKAN-leerlingen hun vrije tijd invullen, stellen we vast dat ze in veel mindere mate gebruik maken van het georganiseerde vrijetijdsaanbod. Hoewel er wel op frequente basis sport wordt beoefend en culturele activiteiten worden gedaan (de eerste activiteit meer door jongens, de laatste meer door meisjes), gebeurt dit slechts in beperkte mate in verenigingsverband. Vooral wanneer de vergelijking gemaakt wordt met leeftijdsgenoten in het reguliere onderwijs zien we dat de aansluiting met sport- en jeugdverenigingen dui-

delijk lager ligt bij de jonge nieuwkomers. Voor culturele verenigingen en verenigingen voor kunstbeoefening is dit verschil minder uitgesproken.

Naast de vrijetijdsbesteding van jonge nieuwkomers, bespraken we in deze bijdrage ook de specifieke problemen en drempels die zij ervaren in hun vrije tijd en in de toegang tot het vrijetijdsaanbod. Een aantal van de door jonge nieuwkomers gepercipieerde drempels liggen in lijn van de bevindingen in participatieonderzoek bij algemene bevolkingsgroepen. Meest duidelijke voorbeeld daarvan is de interesse-drempel. Het is onrealistisch te veronderstellen dat het gehele vrijetijdsgamma de interesse van alle jongeren wekt. De lagere interesse bij jonge nieuwkomers kan evenwel andere achterliggende redenen verbergen. De eerste maanden of het eerste jaar in een nieuw land vormen immers vaak een hectische en stressvolle periode, die gepaard gaat met heel wat veranderingen en aanpassingen voor de nieuwkomer. Daardoor is lid worden van een club of vereniging mogelijk geen prioriteit.

Daarnaast vonden we een aantal drempels die specifiek of in sterkere mate voorkomen bij deze populatie, namelijk taal, sociale drempels en informatiedrempels. De taalbarrière vormt voor veel jonge nieuwkomers een belangrijk knelpunt. Waar deelname aan vrijetijdsactiviteiten vaak gemotiveerd wordt vanuit de kansen die deze participatie biedt voor het verwerven van de Nederlandse taal, laten onze bevindingen zien dat het niet of onvoldoende beheersen van het Nederlands voor vele jongeren net een heel belangrijke drempel vormt om deel te nemen aan het georganiseerd aanbod. Het lijkt alsof andere barrières zoals financiële drempels of mobiliteitsredenen minder belangrijk zijn omdat de taaldrempel zo aanwezig is bij jongeren in het OKAN-onderwijs. Zeker voor toegang tot verenigingen speelt taal een belangrijke rol. Taalverwerving blijkt een absolute prioriteit voor jongeren in migratie, waarbij vrijetijdsparticipatie vaak uitgesteld of naar de achtergrond wordt geschoven zolang de taal niet voldoende beheerst wordt. Hierin schuilt dan ook een zekere paradox, aangezien taalbeheersing een voorname drempel vormt naar het vrijetijdsaanbod, terwijl deze vrijetijdsparticipatie net de taalverwerving kan stimuleren. Daarnaast zijn ook sociale drempels sterk zichtbaar. Zowel de vaststelling dat heel wat jonge nieuwkomers zich eenzaam voelen en zich niet aansluiten bij verenigingen omdat ze er niemand kennen of niemand hebben om hen te vergezellen, als de vraag naar meer plaatsen waar ze met vrienden kunnen samenzijn of nieuwe mensen kunnen ontmoeten, wijst op een zeker sociaal isolement. Jonge nieuwkomers hebben duidelijk nood aan sociale contacten en gelegenheden om in hun nieuwe omgeving nieuwe vriendschappen op te bouwen en bestaande vriendschappen te bestendigen. Deze sociale contacten zijn tevens bepalend voor de toegang naar het verenigingsleven. Tenslotte komt een duidelijke behoefte aan informatie naar voor. Ruim een vijfde van de sport- en cultuurbeoefenaars weet niet waar ze hun hobby in verenigingsverband kunnen beoefenen en ruim een vijfde van de jonge nieuwkomers weet niet wat een jeugdvereniging is.

In deze bijdrage onderzochten we tenslotte de mate waarin het beoefenen van sport en cultuur en het deelnemen aan activiteiten van sport-, cultuur- en jeugdverenigingen samengaan met de tevredenheid over de vrije tijd, verveling en eenzaamheid tegengaan. De samenhang bleek beperkt. Enkel sportbeoefening en de deelname aan sportverenigingen heeft een positieve invloed op vrijetijdstevredenheid en remt

de verveling. Dit kan evenwel op verschillende zaken wijzen. Mogelijk heeft de tevredenheid omtrent vrijetijd veeleer te maken met het informele gebeuren in de vrijetijd of met specifieke kenmerken van de vrijetijdsbesteding, zoals bv. de mate waarin men vrienden kan ontmoeten, dingen samen met het gezin doen, ... Een andere verklaring kan er in liggen dat het huidige aanbod onvoldoende afgestemd is op de noden en wensen van jongeren in migratie.

In deze bijdrage focusten we vooral op deelname aan het georganiseerde aanbod. Dit betekent geenszins dat het meer informele vrijetijdsgebeuren minder zinvol is. Wel is het beleidsmatig 'eenvoudiger' om drempels te beslechten en verwachtingen in te vullen aangaande het georganiseerde aanbod. Daarvoor wensten we in het onderzoek "Vrije tijd van jongeren in migratie", de jonge nieuwkomers zo actief mogelijk te betrekken in het onderzoek en hen vooral zelf aan het woord te laten. De door hen gepercipieerde drempels (taalbarrière, sociaal isolement, informatiebehoefte) en de vraag van heel wat jongeren om meer mogelijkheden te creëren om met vrienden samen te zijn en vrienden te leren kennen, maken duidelijk dat er nog heel wat ruimte voor verbetering is om het recht op vrije tijd en deelname aan spannende en culturele activiteiten te realiseren.

BIBLIOGRAFIE

- Beiser, M.N., & Hou, F. (2006). Ethnic identity, resettlement stress and depressive affect among Southeast Asian refugees in Canada. *Social Science and Medicine*, 63, 137-150.
- Block, K., & Gibbs, L. (2017). Promoting social inclusion through sport for refugee-background youth in Australia: Analysing different participation models. *Social Inclusion*, 5(2), 91-100.
- Bradt, / S. Pleyzier, J. Put, J. Siongers & B. Spruyt (Eds.), *Jongeren in cijfers en letters 4. Bevindingen uit de JOP-monitor 4, de JOP-kindmonitor en de JOP-schoolmonitor 2*. Leuven: Acco.
- Candappa, M., & Igbinigie, I. (2003). Everyday worlds of young refugees in London. *Feminist Review*, 73(1), 54-65.
- Crooks, V. A., Hynie, M., Killian, K., Giesbrecht, M., & Castleden, H. (2011). Female newcomers' adjustment to life in Toronto, Canada: sources of mental stress and their implications for delivering primary mental health care. *Geojournal*, 76(2), 139-149.
- De Clerck, H. M. L., Piquera, E., Bruyne, D., Philips, I., & Truyts, I. (2014). *Geïntegreerd eindrapport: 16 tot 18-jarige nieuwkomers uit derdelanden*.
- Doherty, A., & Taylor, T. (2007). Sport and physical recreation in the settlement of immigrant youth. *Leisure/loisir*, 31(1), 27-55.
- Iwasaki, Y. (2001). Contributions of leisure to coping with daily hassles in university students' lives. *Canadian Journal of Behavioural Science/Revue canadienne des sciences du comportement*, 33(2), 128-141.
- Kim, J. (2012). Exploring the experience of intergroup contact and the value of recreation activities in facilitating positive intergroup interactions of immigrants. *Leisure Sciences*, 34(1), 72-87.
- Ledoux, C. (2016). *Kwaliteitsvolle opvang en begeleiding voor asielzoekers in België. De visie van Vluchtelingenwerk Vlaanderen*. Brussel: Vluchtelingenwerk Vlaanderen.
- Noppe, J., Vanweddingen, M., Doyen, G., Stuyck, K., Feys, Y., & Buyschaert, P. (2018). *Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2018*. Brussel: Agentschap Binnenlands Bestuur.

- Quirke, L. (2015). Searching for joy: The importance of leisure in newcomer settlement. *Journal of International Migration and Integration*, 16(2), 237-248.
- Rublee, C. B., & Shaw, S. M. (1991). Constraints on the leisure and community participation of immigrant women: Implications for social integration. *Loisir et société/Society and Leisure*, 14(1), 133-150.
- Siongers, J., & Lievens, J. (2014). Gendersverschillen in cultuurparticipatie bij jongeren. In B. Spruyt, & J. Siongers, *Gender (en): over de constructie en deconstructie van gender bij Vlaamse jongeren* (pp. 59-80). Leuven: ACCO.
- Stack, J.A.C., & Iwasaki, Y. (2009). The role of leisure pursuits in adaptation processes among Afghan refugees who have immigrated to Winnipeg, Canada. *Leisure Studies*, 28(3), 239-259.
- Stodolska, M. (2015). Recreation for all: Providing leisure and recreation services in multi-ethnic communities. *World Leisure Journal*, 57(2), 89-103.
- Stodolska, M., & Alexandris, K. (2004). The role of recreational sport in the adaptation of first generation immigrants in the United States. *Journal of Leisure Research*, 36(3), 379-413.
- Taylor, T., & Doherty, A. (2005). Adolescent sport, recreation and physical education: experiences of recent arrivals to Canada. *Sport, Education and Society*, 10(2), 211-238.
- Tourne, J., & Bradt, L. (2019). Georganiseerde en ongeorganiseerde vrijetijdsbesteding van kinderen en jongeren. In L. Bradt, S. Pleysier, J. Put, J. Siongers & B. Spruyt (Eds.), *Jongeren in cijfers en letters 4* (pp. 205-227). Leuven: Acco.
- Van der Eecken, A. & Bradt, L. (2018). De betekenis die jongeren geven aan hun vrijetijdsactiviteiten. In L. Bradt, S. Pleysier, J. Put, J. Siongers & B. Spruyt (Eds.), *Jongeren in cijfers en letters 4* (pp. 229-249). Leuven: Acco.
- Vandermeerschen, H., Vos, S., & Scheerder, J. (2016). Towards level playing fields? A time trend analysis of young people's participation in club-organised sports. *International Review for the Sociology of Sport*, 51(4), 468-484.
- Vescio, J., Taylor, T., & Toohey, K. (1999). An exploration of sports participation by girls from non-English speaking backgrounds. *The ACHPER Healthy Lifestyles Journal*, 46(2-3), 14-19.
- Yu, P., & Berryman, D. L. (1996). The relationship among self-esteem, acculturation and recreation participation of recently arrived Chinese immigrant adolescents. *Journal of Leisure Research*, 28(4), 251-273.

Ervaren discriminatie in een samenleving van minderheden

Bram Spruyt

Hoofddocent

Vrije Universiteit Brussel – Vakgroep Sociologie – Onderzoeksgroep TOR

Filip Van Droogenbroeck

Onderzoekspfeessor

Vrije Universiteit Brussel – Vakgroep Sociologie – Onderzoeksgroep TOR

Laora Mastari

Doctoraal onderzoeker

Vrije Universiteit Brussel – Vakgroep Sociologie – Onderzoeksgroep TOR

Jessy Siongers

Post-doctoraal Onderzoeker

Universiteit Gent – Vakgroep Sociologie – Onderzoeksgroep CuDOS
Vrije Universiteit Brussel – Vakgroep Sociologie – Onderzoeksgroep TOR

Gil Keppens

Post-doctoraal Onderzoeker

Vrije Universiteit Brussel – Vakgroep Sociologie – Onderzoeksgroep TOR

ABSTRACTS

Artikel 2 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind stelt dat kinderen en jongeren beschermd dienen te worden tegen elke vorm van discriminatie en dit ongeacht de kenmerken (socio-economisch, cultureel,...) van zijn of haar ouders. Ondanks die intentie, de maatregelen die eruit voortvloeiden, en het feit dat Vlaanderen als samenleving over de tijd steeds meer divers wordt, blijft discriminatie in Vlaanderen aanwezig. In die context beoogt dit artikel twee onderzoeksvragen te beantwoorden. Hoe wijdverspreid is gepercipieerde discriminatie onder jongeren (2de en 3de graad secundair onderwijs) uit Gent, Antwerpen en Brussel? En wat leert het bestaande onderzoek over de gevolgen van gepercipieerde discriminatie? De eerste vraag beantwoorden we aan de hand van gegevens van de JOP-schoolmonitor 2 (2018). De tweede vraag beantwoorden we op basis van een literatuurstudie. We focussen daarbij op de discriminatie op basis van etnisch-culturele gronden. In het besluit gaan we dieper in op de implicaties van onze onderzoeksbevindingen.

Article 2 of the International Convention on the Rights of the Child states that children and young people must be protected against all forms of discrimination, regardless of the characteristics (socio-economic, cultural, etc.) of their parents. Despite